

**Сергій Валентинович ВІЛКОВ,**

кандидат юридичних наук

*(Науково-дослідний інститут публічного права,
м. Київ)***ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ**

У статті досліджено правову природу органів адвокатського самоврядування шляхом встановлення правових зав'язків із суміжними правовими категоріями. На підставі проведеного аналізу, з урахуванням відповідної прецедентної практики Європейського суду з прав людини, зроблено висновок щодо публічно-правової природи органів адвокатського самоврядування в Україні, обумовленої такими особливостями порядку їх створення та діяльності: 1) органи адвокатського самоврядування створюються не за приватним волевиявленням, а за волею законодавця на підставі Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; 2) діяльність органів адвокатського самоврядування передбачає самостійне вирішення питань організації та діяльності адвокатури, але в порядку й межах, встановлених Законом; 3) їх діяльність, обумовлена необхідністю забезпечення незалежності адвокатури, контролю професійної діяльності задля належного виконання покладених на інститут адвокатури завдань, а також забезпечення доступу до правосуддя, спрямована на реалізацію публічного інтересу шляхом забезпечення надання висококваліфікованої професійної правничої допомоги в Україні, а отже – практичної реалізації засад верховенства права та досягнення цілей справедливого правосуддя; 4) органи адвокатського самоврядування здійснюють ряд адміністративних, нормативних та дисциплінарних повноважень, які згідно прецедентної практики Європейського суду з прав людини віднесено до публічно-правових, зокрема: а) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; б) прийняття та затвердження у межах своєї компетенції корпоративних актів, які встановлюють професійні стандарти (в тому числі етичні), правила внутрішньої організації та діяльності адвокатури, які є

обов'язковими до виконання всіма адвокатами; в) організація та проведення кваліфікаційних іспитів; г) видача свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; ґ) прийняття рішень про зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю; д) здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів; е) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом.

Ключові слова: адвокатура, самоврядність адвокатури, незалежність адвокатури, адвокатське самоврядування, професійне самоврядування, органи адвокатського самоврядування, система органів адвокатського самоврядування, Європейський суд з прав людини.

Постановка проблеми. У 2015 році у схваленій Указом Президента України Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки адвокатуру було віднесено до суміжних правових інститутів судової системи, функціонування яких спрямовано на захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави шляхом своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права¹. А вже у наступному році статус адвокатури було підсилено на рівні Конституції України шляхом доповнення розділу VIII «Правосуддя» статтею 131², що присвячена безпосередньо адвокатурі. Водночас віднесення конституційними нормами адвокатури до розділу «Правосуддя», а також визначення її як «недержавного самоврядного інституту» нормами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» призводить до дискусій щодо співвідношення публічно-правових та приватноправових начал правової природи інституту адвокатури загалом, а також органів адвокатського самоврядування зокрема. Вирішення теоретичного питання про кореляцію публічних та приватних засад їх правової природи має безпосередньо практичне значення та наслідки з огляду на необхідність забезпечення гарантій незалежності адвокатури.

Попри значний обсяг наукових праць, присвячених як безпосередньо, так і фрагментарно правовій природі інституту адвокатури, зокрема таких авторів як Н. Бакаянова, В. Бараняк, Н. Бочуляк, Т. Варфоломеева, Т. Вільчик, С. Гончаренко, В. Заборовський, А. Іванцова, О. Приходько, І. Русанова, Ю. Тодика, Д. Фіолевський, Є. Фурса, С. Фурса, П. Хотенець, О. Яновська та багатьох інших, проблематика характеру правової природи органів адвокатського самоврядування на сьогодні залишається недостатньо розробленою, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень.

Враховуючи наведене, метою статті є дослідження правової природи органів адвокатського самоврядування шляхом встановлення правових зв'язків із суміжними правовими категоріями.

¹ Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки: схвалено Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>

Виклад основного матеріалу. У сучасних наукових працях в контексті політико-правового дискурсу термін «самоврядування» здебільшого розглядається як різновид або форма управління. Так, юридична енциклопедія характеризує «самоврядування» як тип соціального управління, за якого суб'єкт і об'єкт управління збігаються, тобто самі люди управляють своїми справами, спільно приймають рішення та діють з метою їх реалізації¹.

Водночас на відміну від інших форм та видів соціального управління, зокрема державного управління, самоврядування характеризується, по-перше, наявністю особливих суб'єктів – громад, комун, територіальних громад, трудових і виробничих колективів тощо, які передусім є суб'єктами не державної влади, а громадянського суспільства. По-друге, самоврядування має ряд особливостей щодо обсягу, діапазону та правової природи об'єктів свого впливу, значна частина яких не характерна для державних правовідносин: питання місцевого значення, внутрішньогосподарські справи та ін.².

Досліджуючи співвідношення категорій «управління» та «самоврядування», слід вказати, що вони відрізняються одне від одного становищем суб'єктів управління в процесі підготовки, ухвалення та реалізації управлінських рішень³. Характерною особливістю системи самоврядування є те, що в її межах зовнішній управлінський вплив відсутній, оскільки тут суб'єкт управління одночасно є його об'єктом. Управлінський вплив у системі самоврядування, з одного боку, набуває ознак самовпливу (на власну життєдіяльність), а з іншого – такий вплив залишається управлінським⁴.

Що стосується адвокатського самоврядування, відсутність зовнішнього впливу є однією із ключових засад функціонування такої системи загалом. Зокрема Рекомендації № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів визначено, що «адвокатські колегії та інші професійні об'єднання адвокатів мають бути органами, побудованими на засадах самоврядування, незалежними від влади і від широкого загалу»⁵.

Серед інших властивостей, характерних самоврядуванню, виділяють такі як: 1) належність влади всьому колективу, її здійснення колективом

¹ Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5: П-С. 736 с.

² Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. С. 591; Матвійчук А. Методологія дослідження феномену самоврядності в контексті політико-правового дискурсу. *Політичне життя*. 2021. № 2. С. 69.

³ Кононенко І. Сутність, співвідношення, взаємозв'язок ключових категорій публічного управління. *Право і державне управління*. 2019. № 4. С. 300.

⁴ Кононенко І. Сутність, співвідношення, взаємозв'язок ключових категорій публічного управління. *Право і державне управління*. 2019. № 4. С. 302.

⁵ Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.

або безпосередньо, або через обрані органи; 2) самоконтроль та саморегуляція завдяки спільно прийнятим соціальним нормам; 3) спільне ведення загальних справ; 4) самофінансування; 5) обстоювання та захист спільних інтересів на основі самодіяльності й самовідповідальності тощо¹.

Отже, окремими проявами внутрішніх системно-організаційних процесів функціонування системи самоврядування є «самофінансування», «самоконтроль», «самовідповідальність», «самоорганізація» – як самостійне здійснення організаційних дій²; «саморегулювання» – самостійне запровадження норм, правил поведінки³; «самодіяльність» – самостійна діяльність з прийняття рішень та їхньої реалізації⁴.

При цьому слушною видається думка А. Матвійчука, що основною метою самоврядування є якісний розвиток відповідної сфери, а також досягнення балансу між інтересами автономного суб'єкта й інтересами держави на перетині їхньої взаємодії через самоврядні організації⁵, а отже мова йде про певну автономну «самокерованість» поступального розвитку системи самоврядування.

У сучасній правничій науці та національному законодавстві дефініція «самоврядування» переважно застосовується у трьох основних аспектах: 1) освітньому – як учнівське та студентське самоврядування; 2) територіальному – як місцеве самоврядування; 3) професійному – як функціонування представників певних професій, зокрема правничих⁶.

І. Коліушко., досліджуючи професійне самоврядування як специфічну ознаку вільних професій, наголошує, що особливість статусу вільних професій визначається не особливостями «виробничих процесів», а, насамперед, роллю, яку вони відіграють у житті суспільства. Функції, які виконують представники даних професійних груп, мають велике значення для нормального існування, як населення (в тому числі і окремих громадян), так і представників бізнесу або владних інституцій⁷. Тобто правова природа професійного самоврядування вільних професій, в перше чергу правничих, буде суттєво відрізнятися від професійного самоврядування в окремих сферах економічної діяльності, зокрема вектором управлінського впливу,

¹ Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5: П-С. 736 с.; Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. С. 591.

² Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.

³ Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.

⁴ Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.

⁵ Матвійчук А. Методологія дослідження феномену самоврядності в контексті політико-правового дискурсу. *Політичне життя*. 2021. № 2. С. 68.

⁶ Бек У. Органи адвокатського самоврядування в системі органів публічного управління: поняття та функції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2021. Вип. 68. С. 121.

⁷ Коліушко І. Професійне самоврядування як специфічна ознака вільних професій. 19.10.2004. Центр політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/profesijne-samovryaduvannya-yak-spetsyfichna-oznaka-vilnyh-profesij/>.

який в останньому випадку здебільшого буде спрямований назовні – з метою оптимізації відносин в окремих сферах економічної діяльності, сприяння розвитку певних сегментів ринку.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатське самоврядування – це гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. В контексті наведеного слід погодитися із Н.Бакаяною, що дане визначення викликає певні зауваження – на практиці адвокатура України позбавлена можливості самостійно визначати значну кількість питань своєї організації та діяльності, оскільки ці питання закріплені у законодавчому порядку¹. Власне безпосередньо в преамбулі Закону визначено, що він «визначає правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні». Тому більш доцільно говорити про самостійне вирішення питань організації та діяльності адвокатури не лише в порядку, але й в межах, встановлених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Продовжуючи дослідження правової природи самоврядного управління в адвокатурі, слід зупинитися на основних завданнях самоврядування. Так до специфічних завдань професійного самоврядування в науковій літературі відносять: 1) вироблення й впровадження стандартів, принципів професійної діяльності на основі відповідних державних нормативів; 2) контроль за дотриманням установлених норм – як державних, так і норм самоврядної організації; 3) сприяння розвитку своїх членів і захист їхніх професійних інтересів; 4) взаємодія із системою державного регулювання, включаючи спільну розробку нормативно-правової бази².

Слід відмітити, що саме перші два завдання, наведені вище, докорінно відрізняють організації професійного самоврядування, в першу чергу адвокатського, від інших організацій професійного спрямування. Організації професійного самоврядування мають у своєму розпорядженні такий інструмент як корпоративний акт. Зокрема безпосередньо в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено такі повноваження вищого органу адвокатського самоврядування – З'їзду адвокатів України, як затвердження: 1) статуту Національної асоціації адвокатів України; 2) правил адвокатської етики; 3) положення про Раду адвокатів України, положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури. Корпоративна нормотворчість органів адвокатського самоврядування репрезентована й багатьма іншими актами, які встановлюють правила

¹ Бакаянова Н. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. С. 291-292.

² Ёвтушенко Г. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі України: теоретичний аспект. *Збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки*. 2009. Вип. 22. С. 326; Матвійчук А. Методологія дослідження феномену самоврядності в контексті політико-правового дискурсу. *Політичне життя*. 2021. № 2. С. 68.

організації та діяльності адвокатури, зокрема такими як: Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України, Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України тощо, затверджені рішеннями Ради адвокатів України. При цьому обов'язковість рішень органів адвокатського самоврядування визначена безпосередньо Законом, а їх невиконання є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Окремо слід вказати й про деонтологічний елемент професійних стандартів діяльності адвоката, який не може регламентуватися державою, і, відповідно, з боку держави не може здійснюватися контроль за додержанням норм адвокатської етики, які, однак, є невід'ємною складовою ефективного функціонування інституту адвокатури та виконання ним свого соціального призначення у суспільстві. Зокрема Європейським судом з прав людини у Рішенні по справі «Lekavičienė v. Lithuania» визначено: «професія адвоката є однією з професій, представники якої повинні дотримуватися вищих і більш суворих стандартів поведінки. Не лише загальні стандарти поведінки, але також спеціальні вимоги, встановлені законами, які регулюють діяльність колегії, та правила професійної етики, застосовуються до практики адвоката. Необхідність вимог, встановлених правилами професійної етики, є об'єктивною: лише особі з високою моральною репутацією можливо довіряти брати участь у процесі здійснення правосуддя»¹.

Тобто органи адвокатського самоврядування не лише виробляють корпоративні норми з різних аспектів професійної діяльності, зокрема етичного характеру в порядку та межах, визначених Законом, але й здійснюють дисциплінарний контроль за неухильним виконанням як встановлених ними норм, так і відповідних приписів нормативно-правових актів, що регламентують здійснення адвокатської діяльності.

Отже організації професійного самоврядування мають свої специфічні особливості у порівнянні з іншими об'єднаннями, в тому числі професійного спрямування. Окремо вважаємо за доцільне зупинитися на розмежуванні організацій професійного самоврядування і громадських об'єднань, зокрема з огляду на те, що такий критерій розмежування як «членство в органах управління», а саме автоматичне, тобто обов'язкове членство всіх адвокатів в Національній асоціації адвокатів України, як відзначає Н. Бакаянова Н., «тривалий час розглядалося в адвокатській спільноті як найбільш гостре й дискусійне»². Більше того, можна стверджувати, що дане питання продовжує залишатися таким, що породжує питання щодо відповідності обов'язкового членства адвокатів в Національній асоціації адвокатів України вимогам: ч. 4 ст. 36 Конституції України щодо свободи об'єднання

¹ Case OF Lekavičienė v. Lithuania (Application no. 48427/09). 27 June 2017: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-174616%22%5D%7D>

² Бакаянова Н. Права адвокатів як членів єдиної професійної організації. *Jurnalul juridic-ic național teorie i practică*. 2015. № 6. С. 55.

громадян – «ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій», ч. 2 ст. 20 Загальної декларації прав людини – «ніхто не може бути примушений вступати до будь-якої асоціації», ст. 11 Європейської конвенції з прав людини – «кожен має право на ... свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів», ст. 22 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права – «кожна людина має право на свободу асоціації з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів». Зокрема з даного питання у листопаді 2023 року до Конституційного Суду України було подано конституційну скаргу¹.

Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 2 Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року № 4572-VI дія цього Закону не поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення саморегульованих організацій, *організацій, які здійснюють професійне самоврядування*². Законом також визначено, що громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка (ч. 2 ст. 1). Натомість Національна асоціація адвокатів України згідно з приписами ч. 1 ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є недержавною некомерційною професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування³. В Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Національна асоціація адвокатів України зареєстрована безпосередньо як недержавна некомерційна професійна організація із організаційно-правовою формою «орган адвокатського самоврядування» та видом діяльності 84.11 «Державне управління загального характеру»⁴. Вочевидь, що правова природа громадських об'єднань і організацій професійного самоврядування, зокрема й Національної асоціації адвокатів України є різною. Зокрема у Рішенні від 10 січня 2008 р. № 1-рп/2008 Конституційний Суд України дійшов висновку щодо розмежування організацій громадського самоврядування та громадських організацій як форми добровільних громадських формувань з огляду на відмінності цих правових інститутів, обумовлені особливостями законодавчого закріплення порядку їх утворення, системи, повноважень тощо⁵. З огляду на наведене, позиція

¹ Резюме конституційної скарги: вх. № 18/356 від 10 листопада 2023 року. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/18_356_2023.pdf.

² Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. ст. 1.

³ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст. 282.

⁴ Національна асоціація адвокатів України (НААУ). URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/38488439.

⁵ Рішення Конституційного Суду України від 10.01.2008 № 1-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-08#Text>.

окремих науковців, які стверджують, що Національна асоціація адвокатів України є «звичайною громадською організацією»¹ є просто безпідставною.

Водночас вважаємо за доцільне звернутися до практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) щодо правомірності законодавчих положень щодо обов'язкового членства адвокатів у Національній асоціації адвокатів України або ж порушення ними ст. 11 Європейської конвенції з прав людини.

Згідно прецедентної практики ЄСПЛ порушенням ст. 11 Європейської конвенції з прав людини є ті випадки, коли обов'язкове членство встановлюється державою для приватноправових об'єднань. Публічно-правова інституція заснована відповідно до закону (за волевиявленням законодавця) не є «об'єднанням» у розумінні ст. 11 Конвенції (справи «Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium»², «Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland»³, «Köll v. Austria»⁴, «Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria»⁵, «Myltilinaios et Kostakis v. Grece»⁶ та інші).

Отже, для того, щоб об'єднання підпадало під захист ст. 11 Конвенції, воно повинно мати приватноправовий характер. При цьому практика ЄСПЛ свідчить, що «термін «об'єднання» у значенні ст. 11 Конвенції слід тлумачити автономно: кваліфікація, надана у національному законодавстві має лише відносну цінність і є не більш ніж відправною точкою» (справи «Chassagnou and others v. France»⁷, «Schneider v. Luxembourg»⁸). Важливим в контексті вищенаведеного вбачається також таке зауваження ЄСПЛ: «якби Договірні держави могли на свій розсуд, класифікуючи об'єднання як «публічне» або «змішане», вилучити його зі сфери дії ст. 11, це дало б їм таку свободу, що це могло б призвести до результатів, несумісних з об'єктом і метою Конвенції, яка полягає в захисті прав, які є не теоретичними чи ілюзорними, а практичними та ефективними» (справа «Chassagnou and

¹ Балон І., Тарасенко С., Гончаренко О., Данилевич В. Нотатки про легітимність монополії НААУ та дисциплінарну відповідальність адвоката за несплату щорічного внеску. *Щотижнева інформаційно-правова газет «Правовий тиждень»*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123092>

² Case of Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium (Application no. 6878/75; 7238/75). Strasbourg, 23 June 1981: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57522%22%5D%7D>.

³ Case of Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland (Application no. 16130/90). Strasbourg, 30 June 1993: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57844%22%5D%7D>.

⁴ Case of Köll v. Austria (Application no. 43311/98). 4 July 2002: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appidno%22:%5B%2243311/98%22%5D%2C%22typedescription%22:%5B%228%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-22598%22%5D%7D>.

⁵ Case of Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria (Application no. 60781/00). 18 November 2004: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-67639%22%5D%7D>.

⁶ Affaire Mytilinaios et Kostakis c. Grèce (Requête no 29389/11). 3 décembre 2015: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-158962%22%5D%7D>.

⁷ Case of Chassagnou and others v. France (Applications nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95). Strasbourg, 29 April 1999: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58288%22%5D%7D>.

⁸ Affaire Schneider v. Luxembourg (Requête no 2113/04). Strasbourg, 10 juillet 2007: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-81437%22%5D%7D> 2.

others v. France»¹). Тобто віднесення об'єднання до приватноправового або ж публічно-правового необхідно розглядати з функціонального аспекту.

У прецедентній практиці ЄСПЛ критеріями для визначення того, чи вважати об'єднання публічними є такі: заснування на підставі закону; інтеграція в державні структури; наявність адміністративних, нормативних і дисциплінарних повноважень; здійснення функцій з метою забезпечення публічного інтересу (справи «Chassagnou and others v. France»², «Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria»³).

При цьому ЄСПЛ чітко розрізняє публічно-правові об'єднання з обов'язковим членством усіх осіб, які займаються відповідною професією і добровільними приватноправовими об'єднаннями (справа «Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria»⁴). Проте важливою умовою, за якої не відбуватиметься порушення ст. 11 є те, що створення публічно-правових об'єднань з обов'язковим членством усіх осіб, які займаються відповідною професією не повинно бути перешкодою для створення або вступу до існуючих громадських об'єднань, які можуть об'єднуватися для реалізації спільних цілей та інтересів (справа «Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium»⁵).

До публічно-правових повноважень згідно практики ЄСПЛ зокрема віднесено: ведення реєстрів представників професії, затвердження внутрішніх правил і стандартів професії (в тому числі Кодексів професійної етики), здійснення контролю за відповідною професійною практикою (контроль рівня кваліфікації, здійснення допуску до професії, забезпечення виконання професійних правил поведінки, накладення дисциплінарних стягнень) (справи «Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria»⁶, «Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria»⁷, «Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium»⁸).

¹ Case of Chassagnou and others v. France (Applications nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95). Strasbourg, 29 April 1999; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58288%22>.

² Case of Chassagnou and others v. France (Applications nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95). Strasbourg, 29 April 1999; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58288%22>.

³ Case of Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria (Application no. 60781/00). 18 November 2004; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-67639%22>.

⁴ First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-23528%22>

⁵ Case of Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium (Application no. 6878/75; 7238/75). Strasbourg, 23 June 1981; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57522%22>.

⁶ First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-23528%22>.

⁷ Case of Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria (Application no. 60781/00). 18 November 2004; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-67639%22>.

⁸ Case of Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium (Application no. 6878/75; 7238/75). Strasbourg, 23 June 1981; The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57522%22>.

Загалом ЄСПЛ неодноразово й послідовно визнавав, що регулюючі органи так званих вільних професій не є об'єднаннями у розумінні ст. 11 Конвенції. Суд відзначає, що, як правило, мета діяльності цих органів, заснованих законом, полягає у регулюванні та здійсненні контролю професійної діяльності своїх членів, виконуючи тим самим важливі публічно-правові функції щодо захисту громадськості. Тому їх не можна порівнювати з об'єднаннями приватного права чи профспілками, вони залишаються інтегрованими в структуру держави (справи «Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria»¹, «National Notary Chamber v. Albania»²).

Зокрема, об'єднаннями щодо яких було встановлено, що ст. 11 Конвенції не застосовується є такі: 1) орден архітекторів (справа «Revert and Legallais v. France»³); 2) рада ветеринарних хірургів (справа «Barthold v. Germany»⁴); 3) об'єднання лікарів (справи «Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium»⁵ – Орден Лікарів у Бельгії; «Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria»⁶ – Болгарська спілка лікарів); 4) нотаріальні палати (справи «National Notary Chamber v. Albania»⁷, «O.V.R. v. Russia»⁸).

До того ж у практиці ЄСПЛ є прецеденти безпосередньо щодо професійних об'єднань адвокатів. Зокрема у рішенні по справі «A. and others v. Spain» визначено, що Асоціація адвокатів є публічно-правовою інституцією, діяльність якої регламентована законом та має на меті загальний інтерес, а саме – сприяння незалежній і компетентній правовій допомозі, а отже просуванню самої справедливості. З урахуванням публічно-правового статусу Асоціації, враховуючи те, що обов'язкове членство в Асоціації є невід'ємною умовою належної практики адвоката, а заявники не обмежені у створенні або приєднанні до інших об'єднань, ЄСПЛ зроблено

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57522%22>};

¹ First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-23528%22>}.

² Fourth section decision as to the admissibility of National Notary Chamber v. Albania (Application no. 17029/05). 6 May 2008: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-86635%22>}

³ Case of Revert and Legallais v. France (Application no. 14331/88, 14332/88). Strasbourg, 8 September 1989: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22appno%22:%2214331/88%22>}.

⁴ Case of Barthold v. Germany (Application no. 8734/79). Strasbourg, 25 March 1985: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57432%22>}.

⁵ Case of Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium (Application no. 6878/75; 7238/75). Strasbourg, 23 June 1981: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-57522%22>}.

⁶ First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-23528%22>}.

⁷ Fourth section decision as to the admissibility of National Notary Chamber v. Albania (Application no. 17029/05). 6 May 2008: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-86635%22>}.

⁸ Case of O.V.R. v. Russia (Application no. 44319/98). 3 April 2001: The European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-5846%22>}.

висновок, що така Асоціація не може розглядатися у розумінні ст. 11 Конвенції¹.

У справі «Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria» суд також відзначає, що «обов'язкове членство ... (в таких об'єднаннях) впливає з рішення особи займатися професією, яка за своїм характером потребує особливого правового регулювання, а не з інших факторів...»².

Отже, як можемо бачити, практика ЄСПЛ щодо відсутності порушень ст. 11 Конвенції у випадку обов'язкового членства в організаціях професійного самоврядування, які мають публічно-правову природу є послідовною та однозначною. А тому ми не можемо погодитися із І. Балон, В. Радченко, А. Павлюк³, які роблять висновки щодо «незаконності примусового членства НААУ», зокрема спираючись на власний проміжний висновок, що «практика ЄСПЛ дуже суперечлива» з цього питання.

Вважаємо за доцільне також звернути увагу на те, що обов'язкове членство у Національній асоціації адвокатів України є складовою спеціального правового статусу адвоката, натомість право на свободу об'єднання є елементом загального правового статусу особи (конституційного та міжнародно-правового). А тому, з урахуванням прецедентної практики ЄСПЛ, не вбачаємо порушенням ч. 4 ст. 36 Конституції України наявності законодавчих вимог щодо обов'язковості членства адвокатів України в Національній асоціації адвокатів України.

Варто також зробити уточнюючу ремарку, що Національна асоціація адвокатів України, утворена відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування (ч. 1 ст. 45) діє через організаційні форми адвокатського самоврядування (ч. 3 ст. 45). Відповідно до Статуту Національної асоціації адвокатів України вона організовує, координує та забезпечує діяльність органів адвокатського самоврядування, систему яких складають загальнодержавні (З'їзд адвокатів України, Рада адвокатів України, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури) та регіональні (конференції адвокатів, ради адвокатів, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури, ревізійні комісії адвокатів) організаційні форми адвокатського самоврядування, на які покладається виконання функцій органів Національної асоціації адвокатів України відповідно на загальнодержавному та регіональному рівнях⁴. Тобто система адвокатського самоврядування є інтегральною як в

¹ Case of A. and others v. Spain (Application no. 6528/11). 22 avril 2014: The European Court of Human Rights. URL: <https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/AFFAIRE%20A.C.%20ET%20AUTRES%20c.%20ESPAGNE.pdf>

² First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-23528%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-23528%22]}).

³ Балон І., Радченко В., Павлюк А. Щодо обов'язкового членства в Національній асоціації адвокатів України. *Щотижнева інформаційно-правова газета «Правовий тиждень»*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123070>.

⁴ Статут недержавної некомерційної професійної організації «Національна асоціація адвокатів

організаційній, так і в функціональній площинах. А тому як питання відповідності законодавчих положень щодо обов'язкового членства адвокатів у Національній асоціації адвокатів України ч. 4 ст. 36 Конституції України, ст. 11 Європейської конвенції з прав людини, так і досліджувану в даній статті проблематику щодо характеру правової природи органів адвокатського самоврядування загалом, слід розглядати саме з урахуванням інтегральності системи адвокатського самоврядування, в рамках якої різні функції загальнодержавних та регіональних організаційних форм адвокатського самоврядування організаційно реалізуються в межах Національної асоціації адвокатів України.

Висновки. Узагальнюючи все вищенаведене, а також беручи до уваги проведений аналіз прецедентної практики ЄСПЛ, можемо зробити висновок щодо публічно-правової природи органів адвокатського самоврядування в Україні, обумовленої такими особливостями порядку їх створення та діяльності: 1) органи адвокатського самоврядування створюються не за приватним волевиявленням, а за волею законодавця на підставі Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; 2) діяльність органів адвокатського самоврядування передбачає самостійне вирішення питань організації та діяльності адвокатури, але в порядку й межах, встановлених Законом; 3) їх діяльність, обумовлена необхідністю забезпечення незалежності адвокатури, контролю професійної діяльності задля належного виконання покладених на інститут адвокатури завдань, забезпечення доступу до правосуддя, спрямована на реалізацію публічного інтересу шляхом забезпечення надання висококваліфікованої професійної правничої допомоги в Україні, а отже – практичної реалізації засад верховенства права та досягнення цілей справедливого правосуддя; 4) органи адвокатського самоврядування здійснюють ряд адміністративних, нормативних та дисциплінарних повноважень, які згідно прецедентної практики ЄСПЛ віднесено до публічно-правових, зокрема: 1) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 2) прийняття та затвердження у межах своєї компетенції корпоративних актів, які встановлюють професійні стандарти (в тому числі етичні), правила внутрішньої організації та діяльності адвокатури, які є обов'язковими до виконання всіма адвокатами; 3) організація та проведення кваліфікаційних іспитів; 4) видача свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; 5) прийняття рішень про зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю; 6) здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів; 7) участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакаянова Н. Права адвокатів як членів єдиної професійної організації. *Jurnalul jurid- icnațional teorie i practică*. 2015. № 6. С. 53–56.
2. Бакаянова Н. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
3. Балон І., Радченко В., Павлюк А. Щодо обов'язкового членства в Національній асоціації адвокатів України. *Щотижнева інформаційно-правова газета «Правовий тиждень»*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123070>.
4. Балон І., Тарасенко С., Гончаренко О., Данилевич В. Нотатки про легітимність монополії НААУ та дисциплінарну відповідальність адвоката за несплату щорічного внеску. *Щотижнева інформаційно-правова газет «Правовий тиждень»*. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123092>
5. Бек У. Органи адвокатського самоврядування в системі органів публічного управління: поняття та функції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2021. Вип. 68. С. 118–123.
6. Євтушенко Г. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі України: теоретичний аспект. *Збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки*. 2009. Вип. 22. С. 320–328.
7. Коліушко І. Професійне самоврядування як специфічна ознака вільних професій. 19.10.2004. Центр політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/profesijne-samovryaduvannya-yak-spetsyfichna-oznaka-vilnyh-profesij/>.
8. Кононенко І. Сутність, співвідношення, взаємозв'язок ключових категорій публічного управління. *Право і державне управління*. 2019. № 4. С. 299–305.
9. Матвійчук А. Методологія дослідження феномену самоврядності в контексті політико-правового дискурсу. *Політичне життя*. 2021. № 2. С. 67–73.
10. Національна асоціація адвокатів України (НААУ). URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/38488439.
11. Політологічний енциклопедичний словник. Упорядник В. Горбатенко; За ред. Ю. Шемчученка, В. Бабкіна, В. Горбатенька. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004. 736 с.
12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст. 282.
13. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. ст. 1.
14. Резюме конституційної скарги: вх. № 18/356 від 10 листопада 2023 року. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/18_356_2023.pdf.
15. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25 жовтня

- 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf.
16. Рішення Конституційного Суду України від 10.01.2008 № 1-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-08#Text>.
17. Статут недержавної некомерційної професійної організації «Національна асоціація адвокатів України». URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/statut_naau.pdf.
18. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: схвалено Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#Text>
19. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 5: П-С. 736 с.
20. *Affaire Mytilinaios et Kostakis c. Grèce* (Requête no 29389/11). 3 décembre 2015: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-158962%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-158962%22]}).
21. *Affaire Schneider v. Luxembourg* (Requête no 2113/04). Strasbourg, 10 juillet 2007: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-81437%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-81437%22]}) 2.
22. *Case of A. and others v. Spain* (Application no. 6528/11). 22 avril 2014: The European Court of Human Rights. URL: <https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/AFFAIRE%20A.C.%20ET%20AUTRES%20c.%20ESPAGNE.pdf>.
23. *Case of Barthold v. Germany* (Application no. 8734/79). Strasbourg, 25 March 1985: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57432%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57432%22]}).
24. *Case of Chassagnou and others v. France* (Applications nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95). Strasbourg, 29 April 1999: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58288%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58288%22]}).
25. *Case of Köll v. Austria* (Application no. 43311/98). 4 July 2002: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:\[%2243311/98%22\],%22typedescription%22:\[%228%22\],%22itemid%22:\[%22001-22598%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%2243311/98%22],%22typedescription%22:[%228%22],%22itemid%22:[%22001-22598%22]}).
26. *Case of Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium* (Application no. 6878/75; 7238/75). Strasbourg, 23 June 1981: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57522%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57522%22]}).
27. *Case OF Lekavičienė v. Lithuania* (Application no. 48427/09). 27 June 2017: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-174616%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-174616%22]}).

28. Case of O.V.R. v. Russia (Application no. 44319/98). 3 April 2001: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-5846%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-5846%22]).

29. Case of Revert and Legallais v. France (Application no. 14331/88, 14332/88). Strasbourg, 8 September 1989: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22appno%22:\[%2214331/88%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22appno%22:[%2214331/88%22]).

30. Case of Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland (Application no. 16130/90). Strasbourg, 30 June 1993: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-57844%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-57844%22]).

31. Case of Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria (Application no. 60781/00). 18 November 2004: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-67639%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-67639%22]).

32. First section decision as to the admissibility of Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria (Application no. 48047/99, Application no. 48961/99). 6 November 2003: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-23528%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-23528%22]).

33. Fourth section decision as to the admissibility of National Notary Chamber v. Albania (Application no. 17029/05). 6 May 2008: The European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-86635%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-86635%22]).

Стаття надійшла до редакції 30.07.2024

Serhii V. VYLKOV,

PhD in Law

(Research Institute of Public Law, Kyiv, Ukraine)

ON THE ISSUE OF THE LEGAL NATURE OF THE BODIES OF BAR SELF-GOVERNMENT

The article examines the legal nature of the bodies of bar self-government by establishing legal relations with related legal categories. Based on the analysis conducted, taking into account the relevant case law of the European Court of Human Rights, a conclusion is made regarding the public-legal nature of the bodies of bar self-government in Ukraine, which is determined by the following features of the procedure for their creation and activity: 1) bodies of bar self-government are created not by private will, but by the will of the legislator on the basis of the Law of Ukraine "On the Bar and the Practice of Law"; 2) the activities of the bodies of bar self-government provide for the independent resolution of issues of the organization and activity of the bar, but in the manner and within the limits established by the Law; 3) their activities, determined by the need to ensure the independence of the bar, control professional activities for the proper performance of the tasks assigned to the institute of the bar, as well as ensuring access to justice, are aimed at realizing the public interest by ensuring the provision of highly qualified professional legal assistance in Ukraine, and

therefore – the practical implementation of the principles of the rule of law and achieving the goals of fair justice 4) the bodies of bar self-government exercise a number of administrative, regulatory and disciplinary powers, which, according to the case law of the European Court of Human Rights, are classified as public law, in particular: a) ensuring the maintenance of the Unified Register of Advocates of Ukraine; b) adopting and approving, within their competence, corporate acts that establish professional standards (including ethical ones), rules of internal organization and activity of the bar, which are mandatory for all lawyers; c) organizing and conducting qualification examinations; d) issuing a certificate of the right to practice law; e) making decisions on the suspension and termination of the right to practice law; e) conducting disciplinary proceedings against lawyers; f) participating in the formation of the High Council of Justice in accordance with the procedure established by law.

Keywords: *advocacy, self-government of the advocacy, independence of the advocacy, advocacy self-government, professional self-government, advocacy self-government bodies, system of advocacy self-government bodies, European Court of Human Rights.*